

ПРАВОСЛАВНА ЕКЛИСИОЛОГИЈА ПО СВЕТОМ ИГЊАТИЈУ БОГОНОСЦУ*

На самом почетку овог рада сматрамо за потребно да подсјетимо на темељне претпоставке и основе православне еклисиологије¹. Ако сагледамо реалност својеврсног неразјашњеног (не)поимања Цркве, видјећемо да се намеће потреба за једним богословско-еклисиолошким уводом. Наиме, многи Цркву поистовјећују са једном организованом историјском заједницом, чија се обиљежја не разликују од карактеристика осталих заједница. Иако највећи црквени ауторитети од почетка указују на Цркву као центар живота Хришћана, ипак је данас мало теолога (ово важи и за православне) који у еклисиологији траже одговоре на екзистенцијална питања.

Да би смо дошли до јасног поимања, а затим и до потврде тог поимања у конкретној реалности живота (= *ѿстојања*), сматрамо да је претходно потребно поставити питање *идентитетности* Цркве.

Има ли Црква, или нема конкретан идентитет? Уколико у одговору на питање шта је Црква закључимо да Црква нема свој конкретни идентитет, мораћемо је упоређивати са другим заједницама: социолошким, идеолошким, хуманитарним и сл. Једном ријечју, биће могуће порећи њено стварно постојање и поистовијетити је са пролазним, а то значи смртним, стварима овога свијета. Међутим, Црква има свој посебан и несравњив идентитет и то вјечан, а не пролазан. Она није просто институција, организација, него, прије свега, нов "начин постојања рода људског". Најбољи израз (икона) тог "начина постојања" јесте Света Евхаристија Цркве.

Од самог почетка свога постојања Црква *живи и ѿнаша се* евхаристијски. Начин живота Цркве одувјек је, као и сада, најпотпуније изражен управо у Евхаристији и као Евхаристија. То кроз вијекове свједоче светоотачки списи², који су увијек долазили као израз саборно-евхаристијског начина живота Цркве. Ова пак литургијност, саборност Цркве, није објашњавана сама собом (пер се), него је увијек садржавала у себи рационални карактер. *Не ѿстоји Црква која би се могла замислити сама за себе, него само у односу са неким или нечим, ѿриком Евхаристијског догађаја са Богом или Хришћом и са извесним мјестом, ѿј. са свијетом око себе...*³. Однос са Богом чини Цркву несводивом на границе историјске заједнице, а однос са Богочовјеком Христом и свијетом чини је и историјском реалношћу.

У теологији Новог Завјета термин "Црква" у посланицама Светог апостола Павла праћен је релационим генитивом (τοῦ), нпр. "Црква Божија" или Црква одређеног места (Ефеса, Коринта). Она ни у Старом, ни у Новом Завјету, ни код Светих Отаца није никад била безлична, "универзалистичка", "социјална", па ни само духовна, јер је она Христолошка, Пневматолошка, Богоцентрична и Христочентрична⁴.

Све ово значи да ми Цркву не можемо схватити, нити одговорити на питање шта је Црква без њеног односа са бићем Божијим и са конкретном локалном заједницом⁵. Та заједница је увијек "сабрање" (σύναξις) на "једно мјесто" (ἐν τὸ αὐτό). Црква је, дакле,

* Текст објављен у часопису *Отачник* (Врњачка Бања) бр.2/1998, 153-173.

¹ Овај термин је новијег датума и означава науку о Цркви, *црквословље*, истинито богословље Цркве о Цркви, али не у виду система као у западној теологији, првенствено римокатоличкој.

² То је у списима Светог Игњатија Антиохијског нарочито упечатљиво и јасно казано.

³ Јован Зизиулас, *Црква као заједница*, Светигора, Духовски број 1925, Подгорица 1995, стр. 52.

⁴ Атанасије Јевтић, *Трагање за Хришћом*, Београд 1993, стр. 62.

⁵ Црква је заједница свих вјерних под једним епископом и радња (анафора) принос дарова Богу и њихово освешћење Духом Светим (Вл. Игњатије, *Предавања*, студ. Б.Ф., Београд).

активна и стваралачка комуникација, дружевност, вертикално према Богу и хоризонтално према људима. Исто то говоре и двије Христове заповијести Новог Завјета, прва: *Љуби Госјода Бога Својега свим срцем својим, свом душом својом и свим умом својим*, и друга: *Љуби ближњега свога, као самога себе* (Мт. 22, 37-39).

Стварност или "Тајна Цркве као Тијела Христовог", о којој говори апостол Павле, у најтјешњој је вези са Светом Тројицом (тријадологија), човјеком (антропологија) и свијетом (космологија)⁶. То је, дакле, живот (посебан, нов, личносни начин постојања) узајамног прожимања, кога Свети апостол Павле изражава ријечима: *Живим – не више ја, него живи у мени Христос* (Гал. 2, 20)⁷. *Јер је од њега и кроз њега и ради њега све. Њему слава у вијекове. Амин* (Рим. 11, 36).

У Цркви на тајанствен, али реалан, начин постоји и функционише Светотројична тајна узајамног прожимања личности⁸, јер Христос постоји за Хришћане свих времена "све у свему – и тјелесно и духовно" (Свети Игњатије Богоносац). Црква, такође, представља спасоносно продужење спасоносне тајне ипостасног сједињења двају природа у Богочовјеку Христу⁹, конкретно – у Св. Евхаристији, у Светом Причешћу. Стога је сасвим умјесно рећи да је еклисиологија (богословље о Цркви) од одлучујућег значаја не само за теологију, него и за егзистенцијални статус човјека сваке епохе.

Црква свједочи нови начин постојања, као вјерна слика Божијег Тројичног личног начина постојања¹⁰. Зато је Свети Максим у својој *Мистијској* Цркву назвао управо *иконом* Бога, свијета, човека.

Цркву су својим начином исповиједања вјере прославили први Хришћани, који су имали одговорност да сачувају и пренесу Христову науку. Свијет, који их је дочекао неблагонаклоно, они су побјеђивали и обраћали мученичким страдањем, побјеђивали су царство смрти и парадоксално свједочили побједу Живота над њим. Личност из тог периода ране, мученичке Цркве, која је својим начином живота и страдањем посвједочила ту нову Истину Живота и Васкрсења, Епископски-светитељски је лик Светог Игњатија Антиохијског. Из перспективе његовог живота и страдања биће могуће разумјети православну еклисиологију о којој говоримо и у чије темеље је он себе уградио.

Свети Игњатије у свом времену

Земаљски живот Светог Игњатија обухвата два нараштаја, и то од 40. до 110. године (А107). Свети Игњатије је апостолски ученик. Шта то значи? По чему је неко уистину

⁶ Основна истина Хришћанства је живи и истинити Бог - Тројица, тј. вечна заједница Трију Лица (Ипостаси) Личности. Такође, и свака комуникација, општење, однос, наш са собом, са другим, без кога нема реалне личности, и трећега, као отварања у широку заједницу.

⁷ Атанасије Јевтић, *Трагање за Христом*, Београд, 1993, стр. 189-190.

⁸ Ријеч Светог апостола Павла (Гал. 2, 20) који је живио Евхаристијом и учинио нас Евхаристијској Еклисиологији Православне Цркве, може да постане и постала је ријеч свих Хришћана до данас, међу којима велику и достојасну почаст има име Светог Игњатија Богоносца.

⁹ Атанасије Јевтић, *Трагање за Христом*, Београд, 1993, стр. 189-190.

¹⁰ О значају и мјесту Св. Тројице у еклисиологији види: В. Лоски, *Мистијчно Богословље Источне Цркве*, Београд, 1994; Ј. Зизиулас, *Догмати о Богу Тројици данас*, Логос, 4/92, 53-64. "Црква је првенствено заједница, тј. скуп односа који сачињавају образац живљења, управо као у случају Тројичног Бога. Не можемо од Цркве очекивати ништа мање него да буде знак и одбљесак (ἀνατλασθη) Божијег начина постојања у творевини. Исто тако, не можемо догмат о Св. Тројици учинити животно важним ако немамо одговарајућу еклисиологију, која би показала начин на који је овај догмат примјењив у животу. Човјек не може да оствари своју личност ван Цркве, или би Црква била крајње ирелевантна и постала би излишна" (стр. 60-61).

апостолски ученик, осим што је директно слушао апостоле или неког од апостола? Да ли је довољно рећи само да су Игњатије и, рецимо, Поликарп слушали Светог Јована Богослова? Неко би нас могао упитати нису ли и многи други слушали Светог Јована, а не називају се сви они апостолским ученицима? По чему је неко истински прималац и преносилац апостолског предања? На ово питање директно одговара Иполит Римски истичући да *апостолско предање није ништа друго него начин на који се свршава Св. Литургија*. Како се оно даље преноси и чува читамо у *Литургији* Св. Василија Великог: *Као што си од Свѣтих Твојих Апостола примио ово истинско исповиједање, тако прими и ово истинско Богослужење из руку нас грешних, њо благосѣи својој, Господе, прими Даре ове...* (Службеник-Молитва приношења, после постављања божанствених Дарова на Свети Престо).

Вријеме у којем живи Свети Игњатије названо је доба "Апостолских ученика" или "Апостолских мужева", а могло би се назвати и временом истинског Богослужења и временом истинског мучеништва, или другачије – Крсно-Васкрсним временом, које је увијек *Пут* којим ходи Хришћани. Оно што је, свакако, највећа карактеристика Хришћанства овога постапостолског времена јесу управо њихова честа Богослужења и "пјевање пјесама о Христу" са Епископом као началником евхаристијске Заједнице. Томе је на крају, као врхунац, долазило свједочење Епископа и вјерног народа, ничим мање, него приношењем цијелога себе Христу као "жртве живе". Страдање Св. Игњатија везано је за цара Трајана, који је помућен гордошћу након низа војних побједа над Скитима и Дачанима, сву своју силу окренуо против "Богопобожног сабора". Али, сав Богозвани Сабор Антиохијаца био је сједињен "једним устима и једним срцем", а та уста и то срце био је њихов Епископ Игњатије, "муж у свему апостолски". Тако је, у ствари, сукоб Игњатија и Трајана био Трајанов сукоб са свим Хришћанима Антиохије.

Цара је ужасавало само име Богоносац, које је по предању Игњатије добио још у дјетињству¹¹. На цареву питање како је он Богоносац, а и сви Хришћани, Игњатије одговара да је написано: *Уселићу се у њих и живићу у њима* (3 Мојс. 26, 12; 2 Кор. 6, 16), чиме је јасно указао на Свету Евхаристију, а тиме и на Цркву. Тада Трајан одлучи: *Наређујемо да Игњатије, који говори да у себи носи Распетога, буде окован од сѣране војника и одведен у велики Рим, да буде њоједен од звјерова на увесељавање демоса (=народа)!* (ВЕПЕС 2, 338- 341).

Тако Игњатије због свога начина живота који је био сав Евхаристија – Причешће, и сав жарка жеља за Царством Христовим, би у позној старости удостојен и мучеништва за Христа.

Али, ни његово мучеништво (μάρτυριον) никако не може бити гледано ван контекста његове црквености, а то значи његовог служења пред сабраним народом Антиохије и пред жртвеником на коме и са кога је узносио бескрвну жртву Оцу Небескоме. Његово Хришћанство (=црквеност), заиста се може назвати једном ријечју "живот у Христу". Окован у ланце и растргнут од звјерова, он је показао да је сличан апостолима прије њега пострадалим за Христа. Он је на савршен начин показао да је примио и извршио оно што су му они, апостоли предали. А апостолско Предање није било ништа друго до "начин на који се врши Богослужење". Кад, дакле, истинско Богослужење постане живот и начин живота, онда оно почиње да живи и позива, као што ће рећи Св. Игњатије, *као вода жива, жуборећа*, која нам говори: *Хајде ка Оцу*. Живот као Богослужење, и

¹¹ Сачувано је предање да је оно дете из Јеванђеља, које је Христос узео у наручје и рекао: "Ако се не повратите и будете као деца, нећете ући у Царство Божије" (Мт. 18, 3), био Св. Игњатије Богоносац.

свима Црквама шаље поздрав у име Исуса Христа, Сина Очевог¹³. Свети Игњатије јасно наглашава да је Христос својим доласком у свијет, својом смрћу и Васкрсењем донио живот вјечни.

Ошуда се раздрјешиваше свака маџија, и раскидаше се свака свеза зла, незнање пресџајаше, сџара царсџва пројадоше, јер се Боџ људски појавио, за новину (εἰς καινότηта) живошја вјечноџа; и почешак (остварења) добијање оно шџо је Боџ припремио. Зашџо се одавуд све пошресало, јер се припремало унишџење смрџи (Еф. 19, 3).

Христа Св. Игњатије не види мимо, нити ван Цркве. [...] Цркви Блаџословеној изобилно у поноћи Боџа Оца, предобређеној прије вијекова да буде заувјек на славу шрајну, неизмјењиво сједињена, и изабрана истџинском сџрадању (Христовом), по вољи Оца и Исуса Христџа Боџа нашеџ (Еф. 1, 1-7; 3, 19).

Црква је по њему предобређена да буде "неизмјењиво сједињена" са Христом, а то значи примљена у заједницу вјечнога Сабора Свете Тројице, јер је Христос неизмјењиво, непромјењиво, несливено, нераздјелјиво једносуштан Оцу и Духу. Стога Свети Игњатије учи:

И ви сви будишџе један хор да шџако, саџласни у једномисленосџи и добивши пош Божији у јединсџву, шјевашџе једним џласом Оцу кроз Исуса Христџа, да вас Он чује и шрепозна, по ономе шџо добро чинишџе, да сџе чланови (μελη=удови) Сина Њеџовоџ (Рим. 12, 4-5; Кор. 12, 12-27). Сџоџа је корисно за вас да будешџе у бесџријекорном јединсџву, да бисџе и у Боџу сваџда заједничарили (Еф. 4, 2)¹⁴. Јер знамо да сва шџвар заједно уздише и шџуџује до сада (Рим. 8, 22-23).

Христос, Бог и човјек, носи собом љубав, живот и свако добро, које дијелећи са нама чини вјечним, јер је особина љубави да кад се дијели, умножава се. Свака индивидуализација, осамљивање, издвајање, супротни су саборном Православљу, на шта јасно указује Св. Игњатије:

Нека се нико не вара (Гал. 6, 7): ако ко није унушар жрџвеника, лишен је хљеба Божијеџа (Посл. стр. 12, тачка 5, 2; Јн. 6, 33). За оне који су унутар жртвеника говори: Сви сџе ви, дакле, сапошници, боџоносци и храмносци, свешџоносци.

Свети Игњатије јасно примивши од Светих Апостола правилно учење о Св. Тројици и саборности, дубоко прожививши и опитно потврдивши себе као саборну личност, пише у *Посланици Ефесцима*: *да се сви ви блаџодају заједно окушљашџе у Име (Христџово), у једној вјери и у Исусу Христџу (Посл. Еф. 20, 2).*

Да би неко, дакле, био Хришћанин незамисливо је да буде ван сабрања и саборности. Међутим, само је један сабор пуноважан и пуноправан. Сабор може бити сазван од онога који има право да га сазове, а то је у Цркви - Епископ. Том позиву, као и сваком, слиједи одзив, али да се одазову имају право само они који су пуноправни, а то су Хришћани. Ево како тај однос изражава Св. Игњатије:

Пошребно је не само да се називашџе Хришћани, неџо и да будешџе; као шџо неки (чине супротно): иако називају (позивају) Ешискошја, у сџвари, све чине без њеџа. А шџакви ми се не

¹³ Види о томе речи на почетку сваке Посланице које Св. Игњатије упућује Црквама кроз које пролази идући на страдање.

¹⁴ На Православној икони видимо светитеља или више светитеља, а иза њих ако се слика природа, она је нагнута према њима; или цвијет који гаји светитељ, он му се приклања. Имамо сви искуство са животињама – рецимо, када умре неки добар, честити домаћин сва његова стока тугује, риче и бива узбуњена, јер своје спасење види у човјеку.

чине да су добросавјесни, зашто што не безбедно, по зајовести (Божијој) држе сабрања (συναθροίσεις=окупљају се на скупове).

Пневма̀ологија

Црква за Светог Игњатија јесте помилована "сваким благодатним даром" (χαρίσματα) (Посланица Солуњанима), и није лишена никакве харизме. Шта то значи? То значи да је Дух Свети тај који од Цркве чини изнад свега догађај богочовјечанске заједнице. То нам помаже да јасно видимо догмат о Светој Тројици у дјелима Светог Игњатија, јер каже он пишући Цркви у Смирни:

да је Црква Бога Оца и љубљенога Исуса Христа помилована сваким благодатним даром (χαρίσματα)... није лишена ни једног благодатног дара".

Потврду овоме налазимо у ријечима Св. Иринеја Лионског: *Тамо гдје је Црква, тамо је Дух Божији, и гдје је Дух Божији тамо је Црква и свака благодат.* Дух Свети има конститутивну улогу у структури Цркве. Потврда су Христове речи: *Дух је оно што оживљава, а што не користи.* Преведено на језик еклисиологије то би значило да хришћанско окупљање у име Христово сачињава врсту заједнице живе и живоносне, али тек Духом Светим, која, поред саборне, има и своју есхатолошку, конститутивну димензију¹⁵.

Поље у којем дјелује Дух Свети јесте сабор народа око Епископа – Црква. Свако ванцрквено окупљање носи у себи опасност јер је лишено Духа Светога. Зато Св. Игњатије упозорава:

Бјежите од зловјештина (κακοτεχνία - магијских радњи) и замки кнеза овога вијека да не бисте, придављени његовим схватањем (γνώμη), ослабили у љубави, него сви будите заједно (ἐπι τὸ αὐτό= на истом сабрању) неодољенога срца".

Не сакупљати се са Црквом на истом мјесту (ἐπι τὸ αὐτό) за Св. Игњатија значи чинити безаконе и не бити добре савјести. Он искључује могућност двојичења јер: *Дух Свети се не вара будући да је од Бога* (Дел. Ап. 5, 3-5), јер *Дух зна одакле долази и куда иде и скривено износи на видјело* (Јн. 3, 8; 8, 14).

Евхаристија

Спасење свијета лежи у заједничарењу човјека са Богом. Према томе, за Хришћане је централни догађај Евхаристија као Тијело Христово. Евхаристија је жива реалност, видљива радња, покрет коме претходи борба, распеће:

Љубав се моја разате (...) не уживам у храни пронајливој (...) хљеба Божијега желим који је Тијело Исуса Христа (...) и њића желим Крви Његове (Гал. 5, 24; 6, 14; Рим. 7, 2)".

У цјелокупном евхаристијском догађају као врхунац дарује нам се Тијело и Крв Христова, али не као објекти, него као Живот. Евхаристија као централни догађај у себи концентрише и собом осмишљава читав живот Цркве. Немогуће је замислити Цркву без Евхаристије. Она је срце Цркве или, другим ријечима, епицентар Цркве. Говорећи о Светој Евхаристији, Свети Игњатије употребљава ријечи којима изражава најезистенцијалнији вапај свијета, откривајући при томе тајну коју чува и познаје само

¹⁵ Данас у свијету постоје мултинационалне организације попут УН, ЕЕЗ и других, и оне заиста јесу тијело које живи, храни се, мучи се. Али на сваком кораку то тијело, тај огромни кип, бива застрашен опасношћу која се зове смрт и крај. Оно је, дакле, привремено, створено мимо Духа Животворнога. Живот тога тијела постаје вештачки и нема другу перспективу осим смрти. Зато најчешће као плод свога дјелања доноси смрт, и то смрт другима као лијек за (продужење) одлагање сопствене смрти.

Црква. *Евхаристија је лијек бесмртности* (φάρμακον ἀθανασίας), *предохрана да нећемо умрејти, него свагда живјејти у Христу Исусу* (Посл. Еф. 20, 2).

Хришћанство није, како му се често намеће или приписује, само патња и страдање, крст и агонија. Ми смо Хришћани ако смо ослоњени и утемељени на Христу и Његовом Васкрсењу. Али то не значи да Црква не обухвата историју и смрт.

*Она (Црква) је јеванђељски квасац и њрвина њраве будуће историје свијета: она је истовремено и ослобођење историје од њене ограничености, њварности, њројадљивости, смртности*¹⁶.

Од свога почетка Хришћанство је радост¹⁷. У хорсокак туге и очајања падају они који превиђају чињеницу и свјетлост Васкрсења.

Васкрсење је темељ Цркве. *Не бојте се, јер, эле, јављам вам велику радост* – тако почиње Јеванђеље, а завршава се: *И они му се њоклонише и вратише се у Јерусалим с великом радошћу* (Лк. 2, 10; 24, 52). Улазак и живот у Цркви као учешће у Светој Евхаристији јесте прелазак из небића у биће. Зато Хришћани увијек носе крст, али га носе Васкрсењем – крст као нашу заслугу, а Васкрсење као Његов дар. Зато Света Евхаристија обухвата и анамнезу и епиклезу, јасно показујући превазилажење сваке подјеле и мучења које собом носи раздвајање и растојање између прошлости, садашњости и будућности, јер стварно доживљава њихово органско јединство у Христу. Тако да прошлост у садашњости добија нову реалност, а у тој истој литургијској садашњости и сама будућност постаје већ присутна реалност¹⁸.

Пут Светог Игњатија на губилиште није пут разочараног очајника, који нема чему да се радује. Он "иако очишћен од страсти", јесте радосни покајник, а не никако разочарани очајник¹⁹. Апостол Павле износи схватање људи свих времена прије Христа и оних послје Христа, који нису повјеровали у Његово Васкрсење, у болној мисли која каже да су људи: *због страха од смрти цијелога живога* (били) *њошчињени ројсћу*. Зато Свети Игњатије у томе утврђује Хришћане говорећи:

Останиће у међусобној слози (ὁμόνοια= једно) *и у заједничкој молитви* (Посланица Тралијанцима, стр. 22, 12-2).

На заједничку молитву вјерни не долазе сами. Они приносе цјелокупну творевину, доносећи дарове: хљеб, вино, уље...²⁰ Литургија је афирмација, прије свега за човјека и кроз човјека за цјелокупну твар. Пролазни, смртни и пропадљиви свијет једино ту, у Светој Евхаристији, може да се исцјели и избави од смрти, јер:

Један је Љекар, њјелесни и духовни, рођени и нерођени, Бог Јављени у њијелу, у смрти живога истинити и од Марије и од Бога најњрије стњрадалан, ња онда нестњрадалан Исус Христос Госњод наш (Јн. 14, 1; Тим. 3, 1; Посланица Ефесцима, стр. 12, 7-2).

Христос је Спаситељ, а спасење је у догађају Цркве, који догађајем заједнице чини Дух Свети. Црква у нашој савременој стварности јесте мјесто спасења због тога што нуди човјеку могућност да пређе од стања *индивидуе* до стања *личности*. То је јединство у "Једноме Светоме", чије Тијело се на Св. Литургији *ломи, а не раздјељује, увијек се једе, а никад не нестњје, но освећује оне који се њим њричешћују* (на Литургији Св. Јована Златоустог, приликом ломљења Св. Агнеца).

¹⁶ Атанасије Јевтић, *Трагање за Христом*, Београд, 1993, стр. 203.

¹⁷ Александар Шмеман, *За живот света*, Београд-Никшић, 1994, стр. 32.

¹⁸ Атанасије Јевтић, *Трагање за Христом*, Београд, 1993, стр. 209-210.

¹⁹ Упор. Василије Светог., *Монашко њкање на чунку живога*, ГYXIA, 1995, стр. 32.

²⁰ Ј. Зизиулас, *Евхаристијско виђење света*, Видослов бр. 1, Требиње, 1994, стр. 17.

Само на тај начин нуди нам се онтолошка пуноћа и постојаност, одсуство смрти и истински живот²¹. Црква нуди нови живот, не оним што говори, него оним што јесте. Свети Игњатије стога као пастир и пише:

Старајте се да (сви) учествујете у једној Евхаристији (Литургији), јер је једно Тјело Госиода нашег Исуса Христиа и једна чаша сједињења крви Њежове, један (је) жривеник, као што је и један Епископ заједно с свештениством и ђаконима, мојим саслужитељима, да би сте све што чините чинили њо Богу" (1 Кор. 10, 16-17).

Епископ - икона Христова

Епископа који предстојава пред престолом Божијим Свети Игњатије недвосмислено назива иконом Христа:

Јасно је да на Епископа треба гледати као на самога Госиода (Еф. 6, 1). И све мноштво народа у Цркви види у Једном:

Пошто, дакле, у име Божије примих све ваше мноштво (πολυπληθίων) у лицу у љубави неизрецивога, а вашега у тијелу Епископа, желим да га љубите њо Исусу Христу и да му сви будете слични. Јер је благоден онај који је вама, као достојнима, даровао да имате таквог Епископа" (Еф. 1, 3).

Свакако да сабор треба да има сагласност Епископа и вјерних:

У часи, дакле, Њега (Бога Оца), који нас је заволио, додикује да слушамо (Епископа) без икаквог лицемјерја; јер (иначе), не као да неко обмањује овога видљивога Епископа, него мисли да превари онога Невидљивога. Јер у овом случају није реч о тијелу, него о Богу који и све сакривено види (Магнеж. 3, 2).

Епископ је "добро усклађен (συνεϋρημίστα) са заповијестима (Господњим) као гитара са струнама" (Филаделф. 1, 2). Служење Свете Евхаристије је покрет, двиг, путовање, вход. То је путовање Цркве ка Царству Небескоме. Путовање почиње кад се Хришћани одрекну сатане и природног начина живота и уђу у заједницу Живота²², или, боље рећи, кад уђу у Цркву, кад се крсте, а затим слиједи доживљај Цркве и унутар Ње Јединства у Епископу:

Црква је радост вјечна и њојсвојана, особито ако (сви) буду у једно (ἐν εἰνὶ φωνῇ) са Епископима и онима са њима презвитерима и ђаконима, који су освједочени у вјери (мисли) Исуса Христиа, које је Он њо својој вољи учврстио у крви Исуса Христиа (Филаделф. 1).

Ко је тај који уводи у Живот? У самом чину Литургије пјевамо једну упечатљиву пјесму: *Један је свети, Један је Госиод Исус Христос*. Заиста у Литургији Христос јесте тај *Један*, Син Божији и Син човјечији, Први међу нама, у средини нас. Христос је тај који нас води и узводи Оцу. Свакако да је ово парадокс, кад имамо у виду чињеницу Христовог Вознесења на небо и сједења с десне стране Оца. Свети Игњатије Богоносац јасно указује на Епископа кад пише Магнежанима:

Чините све њо предсједниством Епископа (који је) на мјесту Божијем (εἰς τόπον Θεοῦ)" (Магнежанима 6, 1).

Епископ је, дакле, икона Христова на мјесту Божијем, тј. на Литургији, као икони Царства Божијега, а Хришћане сам Свети Игњатије назива Духоносцима и Богоносцима.

Све благодатне дарове Хришћанин прима из руке Епископа, наравно, ако се повинује *Епископу као благодати Божијој и свештениству као закону Исуса Христиа* (Магнеж. 2). Важно је напоменути да ниједан благодатни дар (крштење, миропомазанье,

²¹ Ibid. стр. 30.

²² Александар Шмеман, *За живој свети*, Београд-Никшић, 1994, стр. 34.

рукоположење, причешће) није даван или раздаван ван догађаја Свете Литургије²³. Дух Свети дјелује преко Епископа. Свети Игњатије зато Хришћане види увијек у лицу њиховог Епископа: *Угостіојих се да вас видим у лицу Дамаса, вашеѡ Богодостіојноѡ Еїискоїа*. И зато им савјетује да ће остати нераздјелени у љубави ако се сједине са Епископом. То јединство у Епископу и међусобној љубави Антиохијски Епископ види као *образац и наук бесмртїносїи* (Магнежанима 6, 2).

Своје учење о Епископу у Цркви Свети Игњатије црпи из Светотројичног начина постојања:

Као шїио, дакле, Госїод (Христос), будући (са Оцем) сједињен (Јн. 5, 30; 10, 30), не учини нишїа без Оца нишїи сам собом (...) шїако ни ви не чинїте нишїа без Еїискоїа и презвїтїера (свештеника), нишїи їокушаваїте (Магнежанима 7, 1). Једном ријечју, ништа не чините без Епископа, ни молитве, ни мољења, нарочито скупове, сабрања.

Како то Христос ништа не учини без Оца? Духом Светим, то је одговор. Ево, навешћемо само један примјер из Светог Писма Новог Завјета у ријечима које проповиједа Јован послїје крштења: *Исуса из Назаретїа, кога їомаза Бог Духом Светїим и силом (...) јер Бог бјеше са Њим* (Дел. Ап. 11, 38).

Епископ је законити и пуноправни началник, помазан Духом Светим рукоположењем, обдарен благодатним даровима да их раздаје пуноправним члановима Хришћанима, који су такође помазани Духом Светим од Епископа. Крштењем благодатни дар прима се и раздаје само на сабрању које сазове Епископ. То јасно казује Св. Игњатије: *Држїи се Еїискоїа да и Бог вас држи* (Поликарпу 6, 11) или: *Ко їошїује Еїискоїа, шїога Бог їошїује: ко шїајно од Еїискоїа нешїио (у Цркви) ради, служи ђаволу*".

Зато свака помјесна (=локална) Црква на свом челу има канонског Епископа. Православна еклесиологија само такву (локалну) помјесну Цркву признаје и даје јој пуну црквеност. Епископ је еклесиастис=црквењак, онај који опрковљује, окупља сабор. Он је сабирач, сабиратељ, саборник који сабира народ једнога места. Осим тога, одатле је произишао један од темељних и неизмјењивих канона древне Цркве, који је формулисао И Васељенски Сабор (у 8. правилу): *У једном граду не мођу битїи два Еїискоїа*, него само један. Један Епископ у једном граду био је Епископ свих вјерника тога града, без обзира на етнички и други састав (отуда се Епископ првобитно звао не по грађанима, него по граду).

а) *Јединство Цркве*

Јединство Цркве је епископоцентрично, из основних разлога што Епископ представља *їрисусїво* Христа у сред народа и што народ, окупљајући се око Епископа, бива сабран око самог Христа. Ово је најраније поимање Цркве. Зато каже Свети Игњатије:

Сви следујте Еїискоїу као Исусу Христїос Оцу, и свешїенству као Аїосїолима, а ђаконе їошїујте као Божију зайовїесїи. Нека нико без Еїискоїа не ради било шїа шїио се односи на Цркву. Она Евхаристїија (Литургија) нека се смаїра сигурном која је їод Еїискоїом (тј. коју врши Епископ) или ако коме он дозволи. Тамо гдје се їојави Еїискої, шїамо нека буде и мношїво народа (τὸ πλῆθος=сви вјерни), као шїио шїамо гдје је Исус Христїос, шїамо је и саборна (ἡ καθολική=католичанска) Црква. Није дозвољено без Еїискоїа ни кришїаваїти, ни агаїе (вечере љубави, Јуда 12) савршаваїти, неђо оно шїио он

²³ Данас у нашој помјесној Цркви, на жалост, није баш у потпуности тако.

одобри, што је и Богу угодно – да (вам) све што чините буде сигурно и поуздано (Посланица Смирњанима 8, 1).

Прије свега, Епископ је Епископ својим служењем и тиме указивањем на Христа, јер кроз њега свештенодејствује Христос Духом Светим. Свети Игњатије то осликава на врло реалистичан начин: *Крв Хришћова струји кроз нас, Његова Благодат, Спасење, Његово Здравље струји кроз нас. Отуда је толико важна Тајна Цркве. Дух Свети је Творитељ заједнице и тиме сваког јединства. Свештеноначалник је тај који Га призива "да дође и да се усели у нас" (Молитва на почетку, Царе Небесни), и даље у Светој Литургији молимо се Богу Оцу да: "ниспошље Духа Светога на нас и на предложене дарове" (види Литургија Св. Јована Златоустог). Тако се извор светости сваког Хришћанина налази у његовом помјесном, локалном Епископу, који призива Духа Светога на сабору вјерних, а не у било коме другом. Нарочито не у његовим природним силама, које су пуне смрти, болести и трулежи*²⁴.

У православној пракси сачувана је до дана данашњег древна пракса: ниједна служба, ниједна ординација (освећење, хиротонија) не бива ван Евхаристије, него само у склопу ње. Ниједан Епископ (свештеник или ђакон) не рукополаже се ин абсољутно, него само за конкретну црквену заједницу.

Сваки Епископ је апсољутно раван по свему са осталим Епископима, будући да је предстојатељ потпуне, а не дјелимичне Цркве. Све Цркве пак сачињавају једну Цркву. Пуна Црква, свакако, бива у заједници љубави и вјере са осталим помјесним Црквама²⁵. До одступања од православности дошло је када су правници, каноничари, канонолози занемарили еклисиолошке основе, прихватајући западно јуридикчко схватање спасења, што је даље сводило Цркву на пуку историјску институцију ("земаљску цркву"), у којој се испуњавају закони. Само са еклисиолошким искуством могу се расвјетлити сви релевантни моменти за питање канонског уређења и поретка у Цркви, који имају за циљ да побољшају, олакшају и поспјеше мисију Цркве у свијету.

У Цркви Божијој увијек на првом мјесту стоји њена литургијско-еклисиолошка природа. Литургијско-благодатне структуре увијек имају предност над административном организацијом, благодат над законом, слобода над нужношћу. *Зашто, старате се да (сви) учествујете у једној Евхаристији (Литургији), јер је једно тијело Госиода нашег Исуса Хришћа и једна чаша за сједињење Крви Његове* (1 Кор. 10, 16-17; Посланица Филаделфијцима 4).

Стога је правилно речено *да живо биће Цркве не може се ни смјестити ни оградити њеним системом* (свеједно колико је усавршаван), *јер Црква није ентитет њеног поретка, него благодатно*²⁶. *Овим не релативизујемо, није поједино поједино правни поредак у Цркви и у црквеном устройству и у црквеној ујрави, него истражићемо да икономија* (српскословенски: *домострој*) *Цркве, односно црквено руковођење људи ка спасењу, не сме*

²⁴ Неки се из "побожности" саблажњавају кад чују да Хришћани приликом ословљавања епископа на Литургији и после ње говоре следеће изразе: "Преосвећени", "Ваше Преосвештенство", пар сделланце, "Ваша Светости"?! То је стога што се ова ословљавања никако не могу схватити у "службеном" (официјелном) смислу, осим ако се не разумеју онтолошки, у смислу евхаристијске службе, Литургије као "служења".

²⁵ Није пуна црква она присутна на парохјском сабрању, јер своју пуноважност добија тек са слањем антиминос од епископа и са његовим потписом на њему. Такође је дужна помињати његово (епископа) име. Данас су многи парохјски свештеници склони да то забораве и кажу да су они владике у својој парохји, што рађа многе штетне последице у Цркви, нарочито у погледу јединства.

*биџи сведено на љравни ниво и јуридикки менталиџети*²⁶. Свети Игњатије прослављајући Цркву, предупредује знајући сву опасност коју носи у себи неблагодатно устројство и пише да:

Црквама жели сједињење са џијелом и духом Исуса Христџа, који је наш свагдашњи живоџи, (сједињење) вјере и љубави, од које нема ниџиџа боље, и џиџо је најџлавније (сједињење) са Исусом и Оцем (Јн. 17, 21), у чему, ако издржимо сваки уџиџај кнеза овоџа вијека (1 Кор. 2, б) и избјеџнемо џа, заџобићемо Боџа".

Из овога можемо закључити да етика Цркве није неки пуки и апстрактни идеализам или мистицизам, дакле једно субјективно искуство, које није у односу са непосредним искуством. Ако пажљиво пратимо шта нам говори Св. Игњатије, видјећемо да канонско устројство Цркве никако не може претходити Светој Литургији. Оно може само извирати из Литургије, стављајући се у службу одбране и чувања Литургијске заједнице²⁷.

У Цркви је све дар – било служба или светиња или друге форме и структуре. Сваки дар подразумијева благодарење – Евхаристију. Да би била оно што јесте, Света Евхаристија има сталну потребу призивања Духа Светога, које чини Епископ. Јер ништа не постоји по себи, ни у себи, већ као резултат слободне заједнице. Слободна заједница, како смо већ рекли, могућа је само ако је Дух Свети непрестано конституише. То је Пневматолошки установљена Еклисиологија, која, да би била онтолошког карактера, јесте прије свега епиклектичка.

Одакле то сабрање (Црква-σὺναξις), које има потресно егзистенцијалне последице за живот свијета, црпи своје животне сокове, чиме се храни и чему се нада? То је, свакако, есхатолошка димензија Цркве, коју собом доноси Дух Свети као одговор на вапај Богозваног сабора за Царством Божијим.

Есхатолоџија

Христос је рекао својим ученицима да ће доћи ускоро, тачније проповиједао је скори долазак Царства Божијега. Свети Игњатије ће то често изражавати:

Не уживам у храни љроџаџљивој, ниџи слаџиџима овоџа живоџа...; Не желим више да живим љо човеку...; Желиџе џо, да и ви будете жељени (од Бога) (Римљ. 7, 8).

Евхаристија пак од почетка до краја указује на један парадокс, а то је да је њен коријен и извор у вјечности, у Будућем Царству. Ако пажљиво и правилно пратимо, она је сва у призивању Царства Божијега. Ништа у Цркви не можемо објаснити мимо њене есхатолошке стварности, јер у Цркви све постоји по угледу на оно како ће постојати. Евхаристија је још у Јеванђељу заузела централно место и Христџанство се јавља, прије

²⁶ Ове истините речи (из још необјављене студије о Америчком расколу) нашег теолога др Атанасија Јевтића, на најбољи начин осликавају једну другу страну проблема, а то је постанак и апсолутизовање тзв. "канонског права", уместо једног јединственог црквеног Предања, које је било саставни дио непрекинутог животворног црквеног *искуџтва*. Но, када је то предање почело да прима примјесе таквих јуридикких појмова (из свјетовног законодавства) – чему је почетак у четвртом вијеку, када је на неки начин држава дошла са Црквом у сагласност – јуридикки појмови, какви су функција власти, ауторитета, спољашње организације, постали су "канонско право". А у таквом праву нема мјеста за појам "Заједница Тијела Христовог и Духа Светога", јер ова Заједница није обухватива ни историјом, а камоли "правом". Истина, постоји "закон новог живота у Христу" или "закон Духа Живота" (код апостола Павла, Рим. 8, 2), али немају функцију правних норми, него је у њима увијек предност благодати над законом. Никад није довољно наглашавати да је права канонска структура у Цркви првенствено литургијско-еклисиолошке природе и функционалности.

²⁷ Сабори Цркве са канонима у крајњој анализи не одлучују ни о чему другоме него о учешћу или неучешћу у литургијској заједници, или одјељавању од ње.

свега, као есхатолошка реалност. У Светој Литургији, православни испољавају њуноћу своје вјере и припадности Христу Божочовјеку, Распетоме и Васкрсломе за нас, нашу вјеру и припадности Светој Тројици и Царству Небеском²⁸.

Есхатологија се темељи на Литургији као сабору Хришћана. Бити Хришћанин значило је припадати заједници са "браћом". Унутр христијанус нуллус христијанус (један Хришћанин, једнако ниједан Хришћанин). Евхаристија је, прије свега, дар Божији и зато се поистовјећује са Христом, чије је Тијело и утјеловљење Истине. На тај начин видимо да су заједница (κοινωνία) и есхатологија (τὰ ἔσχατα) двије основне и нераздвојиве конституанте Цркве. Есхатологија је пневматолошка, јер у структури Цркве конститутивна улога припада Духу Светоме.

"Последња су времена" (1 Јов. 2, 18; Ефес. 11, 1), наглашава Свети Игњатије. Он зна да центар гравитације Цркве лежи у будућности. Црква је сва окренута ка долазећем Царству.

Ништа вам од овога није неизвесно, ако савршено имате вјеру и љубав у Исуса Христа, које су њочетак и свршетак (τέλος=циљ) живошта: вјера-њочетак, а свршетак љубав (1 Тим. 1, 5; Јевр. 12, 2; Ефес. 14, 1).

За Светог Игњатија Епископ је "икона Христа", а Епископа не можемо издвојити из Евхаристијске заједнице, која је икона Царства Божијега. Ако је све то икона, а Свети Максим нас учи "стварност је будуће стање", онда је свеукупни живот Цркве везан за догађај будућности, за други долазак Господа Исуса Христа. Ево како то наглашава Свети Игњатије:

Јеванђеље има нешто изузетно: долазак (τὴν παρουσίαν) Спасиоца, Господа нашег Исуса Христа (2 Петр. 1, 16; Филадельф. 9, 2).

Есхатолошка реалност је за Светог Игњатија "садашњи доживљај у евхаристији". Пишући Епископу Поликарпу, напомиње да је "циљ (и награда) – бесмртност и живот вјечни, за који си ти увјерен" (Поликарпу 2, 3). Као началник евхаристијске заједнице, Поликарп је, по Светом Игњатију, свакако увјерен у живот вјечни, јер у евхаристијској присутности Господа Његов предстојећи долазак је већ остварен²⁹.

За Светог Игњатија историјска реалност је сва прожета Есхатологијом. И историјски догађај страдања Христовог неодвојиво је везан за вјечност. Христос је: *истински у вријеме Понија Пилата и Ирода четворовласника прикован на крст за нас њијелом, од којега смо њлога ми, од Божоблаженог страдања Његовог; да би Васкрсењем уздигао знак (συστημὸν-знамење, Ис. 5, 26) у вијекове за своје светије и вјерне, било да су међу Јудејима, било међу незнабошцима у једном њијелу Цркве своје (Ефес. 2, 16; 1, 22; Кол. 1, 18; 3, 15; Смирњанима 1, 2).*

То је Христос историје, али итекако Христос Есхатологије. Христос је "нада наша, од које нико од вас да не отпадне" (Магнежанима 11, 1). Црква је заједница која слиједи за Христом, али истовремено је она есхатолошки народ Божији, не који иде за Христом, него који је већ око Христа, по ријечи Богослова, "Сабор Бога међу боговима"³⁰.

²⁸ Свети Отац Јустин Ђелијски (Поповић), Видослов бр. 1, Требиње, 1994, стр. 23.

²⁹ Јован Мајендорф, *Византијско богословље*, Крагујевац, 1985, стр. 268.

³⁰ Атанасије Јевтић, *Света евхаристија као духовски догађај*, Симпозиум теолошких факултета, Баково, септембар 1988.

Закључак

Свети Игњатије као изразити јерарх и архипастир Цркве Христа Богочовјека изразити је заступник православне Еклисиологије, а можемо слободно рећи да су такву Еклисиологију заступали сви православни Епископи Цркве. Наше истраживање није се дотакло свих аспеката о којима пише Свети Игњатије, а он прије свега пише о Литургији. Истраживање свих аспеката Литургије превазишло би не само оквире ове наше студије, него и много, много више. Темељно истраживање његовог стваралачког односа у одређивању значења и значаја Епископа и црквене заједнице, сигурно захтијева дубље студирање православне Еклисиологије уопште.

Значај Светог Игњатија Антиохијског јесте у томе да је он понудио јасне и недвосмислене одговоре на конкретна питања литургијског устројства Цркве, односно смјернице за несметано руковођење људи ка спасењу у Христу. Ако у Цркви и постоји нешто што унапријед "канонизује", "нормира" устројство њеног организма, онда је то сигурно Литургија (Евхаристија). Као што примјећују православни теолози, *кад људи живе жртвеним еџосом Евхаристије, он на један мистичан, свейоџајински начин џрејлављује економију, џолиџику, џрофесионални живоџи, џородицу иџд...* Истинско биће Цркве нас самих налази се у Царству Небеском. Евхаристија је икона будућег Царства, а Епископ као началник Евхаристије или сабрања носилац је одговорности да, као председатељ у литургијском сабрању, сабрани народ води и узводи, да тако дође до нашег коначног и потпуног укључења у Царство Божије. У свакој његовој Посланици одише дух Литургије.

Важно је напоменути да Свети Игњатије, као Епископ, ништа не чини без вјерних, па ни на путу ка добровољном свједочењу смрћу, он и тада тражи њихово "амин". *Ја добровољно умирем за Христџа, ако ме ви не сџријечите* (Римљ. 4, 1). Епископ Игњатије зна да и таква жртва и смрт не носи спасење сама собом, него Црквом и у Цркви. Зато пише Црквама:

Молиџте усрдно Христџа за мене, да се џреко ових орђана (звјерова) нађем жртџва Бођу (Римљ. 4, 2).

Његова служба и ријеч заиста могу бити образац у рјешавању проблема који су настали током историје. Међутим, наглашавамо да је потребно темељније обрадити његово православно учење о Цркви, а циљ нашег рада био би наговјештај тог великог доприноса Светог Игњатија православном Богословљу о Цркви. Знамо да су на његове темеље у борби са разним јересима своје учење полагали велики Оци Цркве, од Светог Иринеја Лионског, преко великих кападокијских отаца 4. вијека и Светог Максима до Светог Григорија Паламе и до Светих Отаца нашега времена. Уколико хоћемо да изађемо као побједници са јересима нашег времена, сматрамо неопходним наставити путем Светог Игњатија, поготову зато што ми данас живимо у добу мисленог хаоса и умнога растакања. Модерни човјек не може да се одлучи стојећи пред метежним мноштвом модерности која не пружа никакву наду³¹.

Иако је свијет још увијек под дубоким утицајем Христџанства, *он је као џешки рањеник, који је до јуче мислио да је снажан и моћан, јесџте немоћан и рањен и џреба му џомоћи. Поновно обраћање у Христџансџтво џо је оно иџџо данас морамо да џројоведамо*³².

Пренебјегнута је основна чињеница Христџанства да је Спаситељ Божанска Личност и да су Отац, Син и Свети Дух, Света Тројица – наш Бог. Христос је претворен у мит, у

³¹ Георгије Флоровски, *Православна џеологија* (зборник чланака и студија), Београд, 1995, стр. 288.

³² Ibid. стр. 289.

легенду, у главама оних који га нису завољели. Сваки мит пролази, па кад га се сјете, онда га траже по архивама. Иако прије двадесет вијекова изречене ријечи Светог Игњатија тадашњим нехришћанима, оне ни данас не потребују никакву измјену да буду потпун хришћански одговор. Ево тих уистину садржајних ријечи:

А вас молим да ништа не чините по свадљивости, него по хришћонауци (κατὰ χριστομαθίαν). Јер сам чуо да неки љоворе: Ако не нађем појврде у архивима (ἐν τοῖς ἀρχείοις=у старим списима, тј. Старом Завету) нећу вјеровати у Јеванђеље. И кад им ја рекох: Написано је! - они ми рекоше: Тек поредстоји! (πρόκειται- треба доказати). А мени су архиви – Исус Христос; неприкосновени архив – Крст Његов и смрт и Васкрсење Његово и вјера кроз Њега, чиме желим, по вашој молитви да се оправдам (Фил. 2, 3; Филадельф. 8, 2).

Ми никад нисмо имали ништа друго да понудимо свијету осим Нови Свијет, који је Црква као Тијело Христово. Свијет који жели и хоће да заволи Христа треба открити да је Он ту са нама, у сред нас у Светој Литургији. Само тако расточени и ослабљени свијет може се подићи и покренути "из ропства смрти ове".

Савремени хришћански богослови у 20. вијеку (међу којима за првога стављамо о. Г. Флоровског), виде истинско рјешење свих друштвених проблема у поновном васпостављању Цркве. Нажалост, у савременом свијету као да је дуго времена и од Цркве заборављен брат, човјек, свијет који нас окружује, а онда и Бог. Завладала је опака противцрквена болест, која се зове *еџоизам*. Тако ми данас имамо "молитвенике" који нису способни да схвате савременог уморног човека, да утјеше ожалошћенога, да подаре мир брату и да пробуде у њему љубав за живот, да га науче да се радује и благодари Богу³³. Заборавило се да Христос није дошао у свијет само да нас научи шта је живот, или само да га поправи, него да постане и буде наш Живот³⁴. Та појава Христа у историји пројављује се у Цркви и Црквом. А Црква је Светајна, у којој су Свете тајне својеврсни божански призори кроз које се онај свијет и вијек, тј. вјечни живот, улива у овај наш свијет и живот, чиме је наглашена и остварена Црквена реалност Светих Тајни и њихов есхатолошки карактер:

Онај вијек и животи (вјечни живот) некако се већ улио у овај и помијешао се са садашњим; и вјечно Сунце правде човјекољубиво нам је засијало; и наднебеско Мировећ се излило у ове наше "смадне" постоје; и хљеб небески људима је већ дарован... (Николај Кавасила).

Зато је у Светим Тајнама већ могуће живјети онај живот, и дјелати по њему и сагласно њему, као што то видимо код светих. Свакако, ту је потребно истинско покајање на начин како објашњава Свети Игњатије:

Одбаците, стога, стари квасац, који је остарио и ускисао, и помијени се у нови квасац, који је Исус Христос (...) Осолите се Њиме да се не поквари неко од вас, јер ће те по мирису бити испробани (поверени)" (1 Кор. 5, 6-8; Посл. Магнеж. 10, 2).

Савремени учитељ Цркве, о. Георгије Флоровски, засигурно имајући у виду и Светога Игњатија, изјављује: *Рад сам да ризикујем поврдећи да су Свети Оци првих вијекова савременији од већине наших богословских савременика*. Ово је, свакако, зато што они нису били обузети собом и својим идејама, него Богом и Његовим односом према свијету.

Апостолска Црква није ни за тренутак прихватила мистификацију свијета, творевине. Она је глатко одбила дуго проповједане идеје да Бог обитава у води, изворима, звјездама,

³³ Василије Светог., *Монашко поћање на чунку животи, ІΣΥΧΙΑ*, 1995, стр. 28.

³⁴ Св. Вл. Николај, *Молитве на језеру*, Врњачка Бања 1994, стр. 96.

у императору³⁵. Наравно, била је гоњена, примала је тешке ударце, али је знала ријеч Епископа Антиохијаца: *Подвиџ је великоџ борца да њрима ударце и њобеђује* (Поликарпу Игњатије 3, 1). И у нашем времену много је тога мистификовано, док се, са друге стране, константно тежи као по некој нужности секуларизацији Цркве.

Свети Игњатије јасно и недвосмислено свједочи да Бог није философски појам, нити суштина са својствима. Бог је за њега *Личноси*. Ми данас, ако хоћемо да се угледамо на њега као Светог Оца, не можемо прихватити да смо онакви како нас виде они који су "ван жртвеника", безбожници, тј. невјерујући, за које и не постојимо реално, него привидно (τὸ δόκειν=докетски). И када нас виде, пљују као да су видели утвару. На савременим Оцима и богословима је да им одговоре као Свети Игњатије: *да су они њривидни* (τὸ δόκει), *те као шиџо мисле ѡако ће им и биѡи, њима који су бесѡјелесни и демонски* (Посл. Смирњанима 2).

Једна од кључних преокупација новије православне богословске мисли јесте свакако мистерија и реалност *Цркве*, дакле, *Еклесиологија*=Црквословље, које је у Православљу схваћено *ѡерсоналистички* тј. *Евхаристички*. Читава прва два вијека идентитет Цркве се утемељује у служењу Евхаристије. Црква, дакле, постоји као оваплоћени Христос и Његова дјеца, као литургијски сабор гдје Бог-Отац даје своју божанску Благодат – Духа Светога кроз Свете тајне, у Црквеној заједници окупљеној око Епископа и свештенства, тј. око јерархије. Дејство благодати и љубави Духа Светога пресудно је за историјску и есхатолошку димензију Цркве. Зато Црква јесте живи Богочовјечански организам, није првенствено организација, него (Г.Флоровски, Ј.Поповић, Ј.Зизиулас), заједништво - "кинониа" Христа и Његове браће³⁶.

Из правилног = православног схватања Цркве произилази и правилно схватање њене социјалне, историјско-друштвене димензије, њене хришћанске екологије, њене мисије у свијету и историји. Савремена православна теологија још увијек је у подробној разради свих ових аспеката Еклесиологије (науке о Цркви), као што је и у току преиспитивања активног свједочења о свему томе у савременом хришћанском екуменизму и пред савременим човјечанством³⁷. Није ли стога реч Светог Игњатија упућеника Св. Мученику Поликарпу, Епископу Смирнском – упућена у исто вријеме и сваком Православном Пастиру Цркве Божије, а тиме и Цркви као мјесту спасења – и данас апсолутно актуелна:

Вријеме (ово) ѡе ѡражи (ѡплатеѡ-потребује), као крманѡи вјетрѡе и као бурѡм виѡлани ѡрисиѡанишиѡе, да би се Боџ досѡиѡао (...) Циљ (и награда) је бесмрѡносиѡи и живѡиѡи вјечни... (Посл. Поликарпу 2, 3).

³⁵ Јован Мајендорф, *Православна ѡеологија* (зборник чланака и студија), Београд 1995, стр. 230.

³⁶ Атанасије Јевтић, *Боџ се јави у шѡлу*, Врњачка Бања, 1992, стр. 144.

³⁷ Ibid. стр. 145.